

1016 Budapest, Bérc u. 13-15.
Telefon: (06 1) 279-5702 | E-mail: info@ifat.hu

A KKI ÉPÜLETÉNEK TÖRTÉNETEⁱ

A Külügyi és Külgazdasági Intézetnek és a Tom Lantos Intézetnek otthont adó gellérthegyi villa 1938 őszen készült el. A tervező Málnai Béla, a neves magyar építész, a megrendelő dr. Perényi Istvánné (Vida Gabriella) volt. Az építkezéshez a Bérc utca, az Antal és az Orom utca által határolt telket a Zichy-Pálffy családtól, a lánya nevében édesapja, Vida Jenő vásárolta 1937-ben 215.514 pengőért, amely akkoriban jelentős összegnek számított. A gyönyörű panorámát kínáló helyen, neobarokk stílusban épült fel a luxusingatlan. Az egyemeletes manzárdtetős „L” alakú épület eredetileg a földszinten hat-, az első emeleten hétszoba-hallos volt, a helységek között „pazarlóan méretezett” közlekedőket alakítottak ki. A villához tartozó nagyméretű kertből 1970-ben az Orom utcai front felől leválasztottak egy részt, ahol 1977-ben külön helyrajzi számon egy társasház épült fel.

1938-ban a luxusingatlanba a Magyar Általános Hitelbank ügyvezető igazgatója, Perényi István feleségével és két gyermekével, illetve apósa, a Magyar Általános Kőszénbánya Rt. vezérigazgatója, és anyósa költözött be. A villa tulajdonosa Perényi Istvánné volt, akinek apja és férje a két háború közti Magyarország ipari és pénzügyi világának meghatározó személyiségei voltak. Perényi István és Vida Jenő 1938-ban együtt összesen negyvennégy cég vezetésében foglaltak helyet. Mindketten bejáratosak voltak korszak közéleti köreibe és a Horthy-rendszer hűséges támaszainak számítottak.

*Kilátás az első emeleti teraszról (1940-es évek).
A képen vélhetően a tulajdonos, dr. Perényi Istvánné látható.*

E nagy értékű ingatlan tulajdonosa és családja azonban alig több mint öt évig lakhatott a házban, mert 1944. március 21-én a Gestapo parancsára elhurcolták őket. Vida Jenőt és Perényi Istvánt zsidó származásuk, gazdasági befolyásuk miatt, Magyarország német megszállását követően, elsőként tartóztatták le. Az ekkor 72 éves Vida Jenő mögött már hosszú karrier állt. Az 1872-ben, nehéz anyagi körülmények között élő, Weil névre hallgató zsidó családban született későbbi magyar mágnás a Budapesti Kereskedelmi Akadémián végzett, és az I. világháborút megelőző években vált a magyar gazdasági élet meghatározó személyiségévé.

KÜLÜGYI ÉS KÜLGAZDASÁGI INTÉZET

1016 Budapest, Bérc u. 13-15.
Telefon: (06 1) 279-5702 | E-mail: info@ifat.hu

1914-ben, 42 évesen már a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat vezetésében foglalt helyet. 1936-tól a nagyvállalat elnök-vezérigazgatója is lett. Aktív és megbecsült tagja volt a Gyáriparosok Országos Szövetségének is. Horthy Miklóssal és a kor politikai elitjével jó kapcsolatokat ápolt. 1927-től a felsőház tagjává is kinevezték. Az 1941. július 16-án, a harmadik zsidótörvény elfogadása után Vida Jenő lemondani kényszerült elnök-vezérigazgató posztjáról, de továbbra is befolyásos személyiség maradt.

A nagy fordulatot számára, mint lánya családja számára, az 1944. március 19-i német megszállás hozta: Vida Jenőt és feleségét, valamint dr. Perényi Istvánt március 21-én hurcolták el, Vida Gabriella és két lánya szabadon távozhatott, de villát a rendőrség megjelenést követően 20 percen belül el kellett hagyniuk. Vida Jenő, mint ahogy Perényi István is, túlélte a háborút, de egyikük sem térhetett vissza a Bérc utcai épültbe. A Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat egykori elnök-vezérigazgatóját az auschwitz-birkenau haláltáborba hurcolták, aminek borzalmas körülményeit ugyan túlélte, de 1945. május 2-án, 73 évesen életét vesztette a láger melletti kórházban. Perényi István Magyarországon maradt egy ideig fogházban, majd a Magyar Általános Hitelbank épületében bujkálva szintén életben maradt, később pedig 1947-ben emigrációba kényszerült családjával.

Az épületet még 1944 márciusában a németek sajátították ki, és Otto Winkelmann, a budapesti Waffen-SS főparancsnoka használta „főhadiszállásként”, reprezentatív „irodaként” – ő maga a ház kertje alatt található, Orom utcai házban rendezkedett be családjával. A náci katonai vezető alig egy hónappal azután, hogy a Bérc utcai villát kisajátította, komolyabb munkálatokba is kezdett az épület kertjében. Jelentős méretű óvóhely kialakítását kezdeményezte. Nem szokásos pincehelységet, hanem alagútszerű létesítményt építtetett. Későbbi információk szerint ezt az „óvóhelyet” 1944 őszén már használták is, azonban Budapest ostroma alatt a járatot bombatámadás érte és teljesen beomlott, ezért a pontos helyéről a mai napig megbízható információval nem rendelkezünk, jól lehet, az 1950-es évek közepén ezzel a magyar állambiztonsági szervek is foglalkoztak; kézzel fogható eredmény nélkül.

Budapest ostroma alatt, 1944 decemberében a villát kifosztva távozott a német SS vezetés. A Bérc utcai épület Budapest ostroma alatt jelentősen megsérült, már 1944 őszén ismeretlenek gránátot

A Bérc utcai villa, bejárat és előszoba.

KÜLÜGYI ÉS KÜLGAZDASÁGI INTÉZET

1016 Budapest, Bérc u. 13-15.
Telefon: (06 1) 279-5702 | E-mail: info@ifat.hu

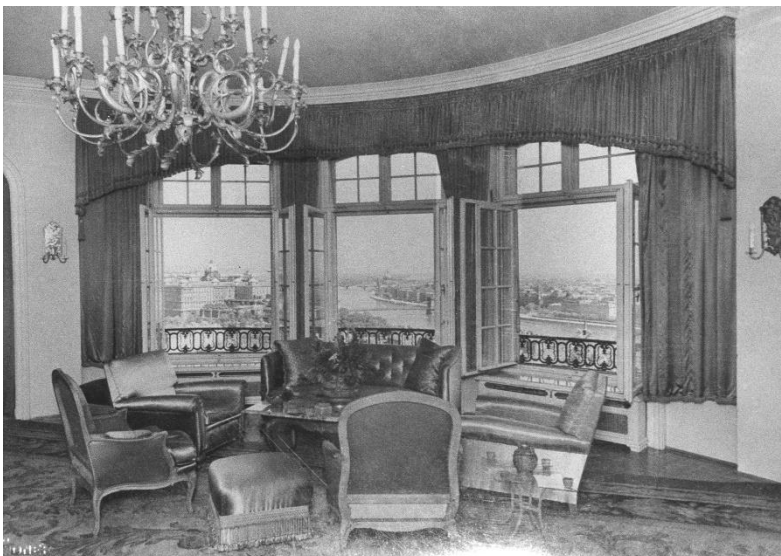
dobtak a kertjébe, és 1945 tavaszára az egész ház használhatatlan állapotba került. Vélhetően a villa romos volta, illetve Dr. Perényi István közbenjárásának köszönhetően az épület nem került a Szövetséges Ellenőrző Bizottság döntésére szovjet kézre. A tulajdonosok 1945-ben még kísérletet tettek a villából elhurcolt vagyontárgyak és bútorok felkutatására. Magát Otto Winkelmann is kihallgatták ebben a tárgyban, de érdemleges információkhoz

*A Bérc utcai villa, földszínti ball.
Az eredeti kép: Vida Jenő örökösei tulajdonában.*

nem jutottak. Az ingatlan helyrehozására ugyan a tulajdonosok lépéseket tettek 1945 után, de mind anyagi nehézségek, mind pedig a politikai helyzet egyre kedvezőtlenebb alakulása miatt az épület felújítására és visszaköltözésre nem került sor. Perényi István és családja 1947-ben távozni kényszerült az egyre nyilvánvalóbb kommunista hatalomátvétel miatt az országból.

1947 őszén az így üresen maradt romos villát a közoktatási és vallásügyi minisztérium vette kezelésbe, és kisebb javítások elvégzését követően a Nagy László Kollégium, majd az Apácai Csere János Pedagógiai Főiskola speciális diákoththona működött az épületben, de 1955-ig több

*A Bérc utcai villa, emeleti ball – a budai várra és az Országházra nyíló kilátással.
Az eredeti kép: Vida Jenő örökösei tulajdonában.*

felsőoktatási intézmény (pl. a Műszaki Egyetem) kollégiumának is otthont adott a ház. 1950-től hivatalosan is a magyar állam tulajdonába került a villa, majd 1955-től a Külügyminisztérium kezelésében volt az épület. A villában a külföldön szolgáló magyar diplomaták gyermekei számára bentlakásos iskolát hoztak létre 1957-től. A bentlakásos rendszer később megszűnt, az épület napközi otthonná alakult, és még az 1990-es években is a

KÜLÜGYI ÉS KÜLGAZDASÁGI INTÉZET

1016 Budapest, Bérc u. 13-15.
Telefon: (06 1) 279-5702 | E-mail: info@ifat.hu

Külügyminisztérium gyermek- és diákotthonának adott helyet. 1998-ban döntöttek az épület felújításáról, és a Határon Túli Magyarok Hivatala költözött 1999-ben a villába, amely megszűnéséig, 2006. december 31-ig működött a Bérc utca 13-15-ben. 2007-től a Magyar Külügyi Intézet, illetve annak jogutódja végzi munkáját a gellérthegyi villában, ahol 2014-től emléktábla és képek is őrzik az építtetőik és egykori tulajdonosok emlékét.

ⁱ A villa történetéről részletesen lehet olvasni: Fejérdy Gergely: *Vida Jenő és a gellérthegy villa*. című Külügyi Intézet által 2014-ben kiadott könyvben.